

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІДКРИТИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ
«УКРАЇНА»
Інститут соціальних технологій
Кафедра психології

2022 р.

ПРОГРАМА ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
ІЗ ПРОФІЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
для вступу до аспірантури
третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
за спеціальністю 053 «Психологія»
галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
Кваліфікація: доктор філософії з психології

Київ – 2022

Програма фахового випробування для вступу до аспірантури для здобуття ступеня доктора філософії з психології. К. : Університет «Україна», 2021. 12 с.

Розробник програми:

к. психол. н., зав. кафедри психології

Аліме ОСМАНОВА

Розглянуто та ухвалено на засіданні кафедри психології

Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Протокол № 9 від «21» червня 2022 року

Завідувач кафедри психології

Аліме ОСМАНОВА

Голова фахової
екзаменаційної комісії:

Аліме ОСМАНОВА

Члени фахової
екзаменаційної комісії:

Любов СПІВАК

Ірина МАСЛЯНІКОВА

ЗМІСТ

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	4
II. ПОРЯДОК СКЛАДАННЯ ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ.	5
III. ПРОГРАМА ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ	9
IV. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ З ДИСЦИПЛІНИ, ЩО ВІНОСИТЬСЯ НА ВСТУПНЕ ВИПРОБУВАННЯ	11
V. ТЕМИ РЕФЕРАТИВ З ПСИХОЛОГІЇ ДЛЯ ВСТУПНОГО ІСПИТУ В АСПІРАНТУРУ	11
VI. ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ВСТУПНОГО ВИПРОБОВУВАННЯ.....	13

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Програма розрахована на абітурієнтів, які будуть складати вступні іспити з навчальних дисциплін за спеціальністю 053 «Психологія» галузі 05 «Соціальні та поведінкові науки» для здобуття ступеня доктора філософії з психології.

Мета фахового випробування – визначити якість та обсяг знань вступника з обраного фаху, професійні уміння та навички, встановити фахову відповідність його рівня попередньої підготовки з визначених навчальних дисциплін вимогам освітньо-професійної програми підготовки магістрів за спеціальністю 053 «Психологія».

Вступний екзамен для зарахування на освітньо-наукову програму «Психологія» включає тематику основних питань з навчальної дисципліни «Психологія».

Вступник на освітній ступінь «магістр» за спеціальністю 053 «Психологія» повинен **знати:**

- поняття про психіку та класифікацію психічних явищ;
- історію становлення та основні напрями і галузі сучасної психології;
- методи психологічного дослідження;
- загальну характеристику сенсорно-перцептивної, афективної, когнітивної сфер;
- структуру особистості та її індивідуально-психологічні особливості;
- загальне уявлення про здібності;
- поняття спрямованості особистості;
- структуру, функції та зміст основних видів діяльності;
- сутність спілкування як засобу міжособистісної взаємодії;
- значення та взаємовідношення процесів розвитку та саморозвитку;

вміти:

- володіти основними категоріями психолого-педагогічних знань та застосовувати їх при виконанні теоретичних і практичних завдань;
- ставити мету, планувати задачі та визначати методи дослідження психологічних категорій (пізнавальні процеси, емоційна сфера, прояви індивідуальності);
- інтерпретувати дані досліджень та визначати напрями корекційної роботи з урахуванням індивідуально-психологічних властивостей особистості.

II. ПОРЯДОК СКЛАДАННЯ ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Організація вступного випробовування здійснюється відповідно до Положення про приймальну комісію Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна».

Вступний екзамен здійснюється у письмовій формі по екзаменаційному білету, що включає **10 тестових завдань та два теоретичних питання** з навчальної дисципліни «Психологія».

При проведенні вступного екзамену встановлюються критерії оцінки знань абітурієнтів у відповідності до кредитно-модульної системи оцінювання.

Оцінка **«відмінно» (190-200 балів)** – глибокі вичерпні знання всього програмного матеріалу, розуміння сутності і взаємозв'язку розглянутих процесів і явищ. Правильні відповіді на всі чи практично всі тестові завдання екзаменаційного білета. Логічна, послідовна, змістовна та правильна відповідь на теоретичні питання.

Оцінка **«добре» (175-189 балів)** – тверді і досить повні знання всього програмного матеріалу, розуміння сутності і взаємозв'язку розглянутих процесів і явищ. Правильні відповіді на більшість тестових завдань екзаменаційного білета. Логічна та правильна, але нерозгорнута відповідь на теоретичні питання.

Оцінка **«задовільно» (160-174 балів)** – знання та розуміння основних питань програми. Правильні відповіді на тестові завдання екзаменаційного білета. Нерозгорнута, але без грубих помилок, відповідь на теоретичні запитання.

Оцінка **«незадовільно» (100-159 балів)** – неправильні відповіді на тестові завдання, нерозуміння сутності теоретичних питань, демонстрація незнання матеріалів рекомендованої літератури.

Нараховування балів відбувається так: 8 балів за кожну правильну відповідь на тестові завдання, за теоретичні запитання можна отримати максимально 60 балів $((8*10)+(2*60)=80+120=200)$.

Вступник, який отримав на вступному випробуванні оцінку менше 30 балів, не допускається до участі у конкурсному відборі. Успішне складання вступного випробування є основою для допуску до подальших іспитів та участі в конкурсі на зарахування для навчання за освітньо-професійною програмою підготовки магістрів зі спеціальності 053 «Психологія».

Час проведення вступного випробування становить одну академічну годину (40 хвилин).

ІІІ. ПРОГРАМА ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Тема 1. Загальна психологія як навчальна дисципліна

Історія розвитку психологічних знань. Суть психології. Напрями психологічних знань. Предмет психології. Психіка: її суть, властивості, функціональне призначення. Взаємозв'язок психіки та ВНД. Категорія відображення. Структура психічних явищ: психічні процеси, психічні стани, психічні властивості; зв'язок структурних компонентів психіки; порівняння структурних компонентів психіки.

Тема 2. Історія розвитку психології

Становлення психології як самостійної науки. Наукові напрями в зарубіжній психології: психоаналіз, біхевіоризм, гештальтпсихологія, гуманістична психологія. Розвиток вітчизняної психологічної науки на початку ХХ століття.

Тема 3. Методи психологічного дослідження

Класифікація методів психологічного дослідження (за Б. Г. Ананьєвим та С. Л. Рубінштейном). Сутність основних методів психологічного дослідження.

Тема 4. Фізіологічна основа психічної діяльності

Рефлекторна природа психічного. Схема рефлекторної дуги (І.М. Сеченов, І.П. Павлов). Суть умовно-рефлекторної діяльності ВНД. Механізми умовно рефлекторної діяльності (збудження та гальмування, іррадіація, індукція, динамічний стереотип, 1 та 2 сигнальні системи).

Тема 5. Розвиток психіки у філогенезі та онтогенезі

Суть проблеми розвитку психіки у філогенезі. Стадії розвитку психіки у філогенезі за О. М. Леонтьєвим та критерії їх визначення. Суть стадій розвитку психіки у філогенезі. Найсуттєвіші відмінності психіки тварини та людини. Суть біологічного та соціального як умов психічного розвитку людини. Проблема періодизації онтогенетичного розвитку людини. Проблема співвідношення навчання та розвитку.

Тема 6. Відчуття та сприймання

Відчуття та сприймання: суть, властивості, закономірності, порівняльна характеристика. Розвиток відчуття та сприймання в онтогенезі. Формування відчуттів та сприймання.

Тема 7. Пам'ять

Визначення, види, процеси, властивості пам'яті. Розвиток пам'яті в онтогенезі та її формування.

Тема 8. Уявлення

Уявлення: визначення, значення для життєдіяльності та психологічна характеристика. Розвиток уявлення в онтогенезі.

Тема 9. Мислення

Психологічна характеристика мислення: визначення, ознаки, процеси, види, властивості. Розвиток мислення в онтогенезі та його формування.

Тема 10. Мова та мовлення

Психологічна характеристика мови: визначення, структура. Психологічна характеристика мовлення: визначення, функції, структура, види, стилі. Формування мовлення в онтогенезі.

Тема 11. Уява

Психологічна характеристика уяви: визначення, ознаки, процеси, види, властивості. Розвиток уяви в онтогенезі та її формування.

Тема 12. Увага. Воля

Увага: суть, види та властивості. Психологічний зміст поняття «воля». Довільна та вольова дія. Теорії волі. Формування уваги та волі у дітей.

Тема 13. Емоційна сфера психіки

Суть емоційної сфери психіки. Види емоцій. Теорії емоцій: Еволюційна теорія емоцій Ч. Дарвіна; Психоорганічна теорія емоцій Джемса-Ланге; Кеннона-Барда; Активаційна теорія емоцій Ліндсея-Хебба; Теорія когнітивного дисонансу Л. Фестінгера; Когнітивно-фізіологічна теорія емоцій С. Шехтера; Когнітивно-інформаційна теорія емоцій П.В. Сімонова; Розвиток емоційної сфери психіки.

Тема 14. Суть та детермінанти формування особистості. Структура особистості

Співвідношення понять «людина», «індивід», «особистість», «індивідуальність», «суб'єкт». Детермінація становлення особистості: біологічне та соціальне. Детермінація становлення особистості: соціалізація та індивідуалізація. Сформованість особистості: ознаки, рівні, критерії сформованості особистості. Структура особистості за О. Г. Ковальовим. Структура особистості за К. К. Платоновим. Порівняльна характеристика структур особистості О. Г. Ковальова та К. К. Платонова.

Тема 15. Самосвідомість

Свідомість як основа становлення самосвідомості. Свідоме та несвідоме. Самосвідомість: суть; структура. «Я-концепція»: суть; структура; види. Психологічний зміст самооцінки та рівня домагань. Види самооцінки.

Тема 16. Спрямованість особистості

Сутність спрямованості особистості. Структура спрямованості особистості. Психологічна характеристика структурних компонентів спрямованості особистості: мотиви, мотиваційна сфера; потреби; неусвідомлені

спонуки; усвідомлені спонуки; ціннісні орієнтації. Проблема формування спрямованості особистості.

Тема 17. Здібності

Суть здібностей. Загальні та спеціальні здібності, їх співвідношення. Знання, вміння та здібності. Суть та співвідношення понять: задатки, нахили, здібності, обдарованість, талант, геніальність. Розвиток здібностей.

Тема 18. Темперамент. Характер

Загальна характеристика темпераменту: суть, ознаки, зумовленість особливостями нервової системи. Сутність характеру, його структура. Класифікації рис характеру. Суть акцентуацій характеру.

Тема 19. Суть діяльності

Діяльність як людська форма активності. Структура діяльності та зміст структурних компонентів. Поняття «провідний вид діяльності». Параметри аналізу діяльності. Психологічна характеристика провідних видів діяльності.

Тема 20. Сутність спілкування. Співвідношення понять «діяльність», «спілкування», «поведінка»

Спілкування: суть, функції, засоби, структура (рівні). Співвідношення понять “діяльність”, “спілкування”, “поведінка”.

IV. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ІЗ ДИСЦИПЛІНИ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ВСТУПНЕ ВИПРОБУВАННЯ

1. Психічна діяльність як функція роботи мозку. Локалізація психічних функцій у корі великих півкуль.
2. Основні класифікації методів у психології (С.Л. Рубінштейн, Г.Д. Пирьов, Б.Г. Ананьєв).
3. Загальні поняття про сприймання. Основні властивості сприймання. Фізіологічні основи сприймання. Закони сприймання предметів і форм.
4. Основні галузі психології.
5. Загальне уявлення про відчуття. Класифікація відчуттів. Загальні властивості відчуттів. Пороги відчуттів. Чутливість.
6. Поняття людської індивідуальності. Змістовні й динамічні характеристики індивідуальності.
7. Специфіка процесу уяви, його відмінності від інших пізнавальних процесів. Види уяви. Етапи вирішення творчих завдань.
8. Розвиток психології в Україні у XX столітті. Г.С. Костюк, Д.Ф. Ніколенко, С.Д. Максименко, І.П. Синиця, В.А. Роменець.
9. Структура здібностей. Загальні та спеціальні здібності. Задатки та здібності.
10. Методологія, методи, методика та їх співвідношення у дослідженнях із загальної психології.
11. Поняття про здібності. Кількісна та якісна характеристика здібностей.
12. Вимоги до організації та проведення психологічного дослідження.
13. Специфіка процесу уваги, його природа та механізми. Основні властивості процесу уваги. Класифікація видів уваги.
14. Провідні психологічні школи кінця XIX – 30-х років XX століття.
15. Акцентуації характеру.
16. Становлення психіки у філогенезі.
17. Вольова регуляція поведінки. Критерії виділення вольових дій і вольової регуляції. Основні етапи вольового процесу.
18. Поняття здібностей у психології. Проблема успадкування й розвитку здібностей. Структура здібностей.
19. Активність особистості людини. Потреби, мотиви, рівні усвідомлення мотивів, інтереси, цілі.
20. Поняття про свідомість. Її характеристика.
21. Особистість та її структура. Біологічне та соціальне у структурі особистості.
22. Принцип провідної ролі діяльності в розвитку особистості.

23. Темперамент як форма інтеграції первинних індивідних властивостей. Класичні (гуморальні) теорії темпераменту. Типи темпераменту в історії психології. Роль темпераменту в діяльності.
24. Самовиховання особистості. Особистісне самовизначення.
25. Мислення як психічний процес. Основні розумові операції. Види мислення. Складові компоненти мислення як процесу рішення завдань.
26. Проблема особистості у психології. Структура особистості у різних теоретико-методологічних концепціях.
27. Роль моторних компонентів у розвитку системи перцептивних дій.
28. Спрямованість особистості. Основні структурні компоненти мотиваційної сфери особистості.
29. Поняття про пам'ять, суспільно-історична природа пам'яті.
30. Види пам'яті за часом збереження інформації.
31. Поняття про характер. Структура характеру.
32. Становлення пам'яті в онтогенезі: рухова, емоційна, образна, словесно-логічна пам'ять.
33. Темперамент та проблеми навчання і виховання.
34. Процеси пам'яті, індивідуальні особливості пам'яті.
35. Фізіологічні основи темпераменту.
36. Формування та розвиток пам'яті.
37. Історичний зміст вчення про темперамент.
38. Забування та його причини. Попередження забування.
39. Поняття про увагу, види уваги.
40. Основні властивості уваги.
41. Поняття про темперамент, типи темпераменту.
42. Розвиток уваги в онтогенезі.
43. Поняття про мислення. Соціальна природа мислення.
44. Форми мислення. Мислення як процес.
45. Завдання виховання та самовиховання волі.
46. Аналіз та синтез у процесах мислення, єдність мислення та мовлення.
47. Роль колективу в формуванні волі.
48. Види мислення та їх індивідуальні особливості.
49. Поняття про уяву, соціальна природа уяви.
50. Основні види мовлення. Усне та письмове мовлення. Зовнішнє та внутрішнє мовлення. Егоцентричне мовлення.

V. ТЕМИ РЕФЕРАТИВ З ПСИХОЛОГІЇ ДЛЯ ВСТУПНОГО ІСПИТУ В АСПІРАНТУРУ

1. Співвідношення наукової та практичної психології та їх місце в системі психологічного знання.
2. Емпіричні та теоретичні узагальнення у сучасній науковій психології.
3. Історико-філософський аналіз предмету психології.
4. Фундаментальні методологічні проблеми психології.
5. Метапсихологічні категорії психології (особистість, діяльність, спілкування).
6. Специфіка дослідницької діяльності в психології.
7. Психологія як гуманітарна наука. Життєвські та наукові психологічні знання.
8. Проблема психологічних захистів особистості: аналіз основних поглядів.
9. Погляди на особистість в соціально-когнітивному підході.
10. Проблема співвідношення біологічного та соціального в особистості.
11. Історія предмету психології як об'єкт методологічної рефлексії.
12. Роль методології у розвитку психологічного знання.
13. Цілісність індивідуальності як предмет психології.
14. Проблема одиниць аналізу психіки.
15. Філософський аспект інтелектуальної історії психології.

Рекомендації щодо написання реферату

Реферат – вид самостійної науково-дослідницької роботи студента. Це письмовий виклад наявних у науковій літературі концепцій; змісту наукової праці; змісту літератури по заданій темі. Студент повинен розкрити суть досліджуваної проблеми. Виклад матеріалу має мати проблемно-тематичний характер.

Етапи роботи над рефератом:

- підбір і вивчення основних джерел, спираючись на запропонований список літератури (5-10 джерел). Можливе написання за одним джерелом (монографія).

- складання бібліографії;
- обробка та систематизація інформації;
- розробка плану реферату;
- написання реферату.

Структура реферату.

- Титульний аркуш;
- Зміст, в якому викладаються пункти плану із зазначенням сторінки, з якої починається пункт.

- Реферат складається з трьох частин: вступу, основної частини і висновку. У вступі обґрунтовується актуальність теми, формулюється суть проблеми, мета і завдання реферату, дається коротка характеристика використаної літератури, обсяг 12-15 сторінок.

- В основній частині реферату реалізуються завдання дослідження: відповідно до плану послідовно і доказово. В основній частині можуть бути представлені таблиці, схеми та графіки.

- У заключній частині автор робить висновки, виходячи з мети і завдань роботи.

Вимоги до оформлення реферату.

Обсяг реферату – 10-15 друкованих сторінок. Стил ь викладу - аналітичний (аналіз джерел, порівняння та зіставлення провідних положень, узагальнення), стиль повинен бути літературним. Обов'язкові построківі посилання на використану літературу. Список літератури за правилами бібліографічного опису повинен завершувати роботу.

Критерії оцінки реферату.

- Відповідність змісту темі і змісту.
- Глибина опрацювання матеріалу.
- Логічність викладу.
- Повнота використання джерел.
- Наявність посилань на джерела.
- Культура писемного мовлення.

Критерії оцінювання та шкалу оцінювання подано відповідно у таблицях нижче.

Критерії оцінювання дослідження у вигляді реферату

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження	4 бали
2.	Складання плану реферату	2 бал
3.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень у логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання	10 балів
4.	Дотримання правил реферування наукових публікацій	4 бали
5.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження	6 бали
6.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел, посилання	4 бали
Разом		30 балів

VI. ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ВСТУПНОГО ВИПРОБОВУВАННЯ

1. Загальна психологія : Підручник. 2-ге вид, випр. і доп. К. : Каравела, 2012.
2. Корольчук М.С., Крайнюк В.М., Марченко В.М. Психологія : Схеми, опорні конспекти, методики. К. : Ельга, Ніка-Центр, 2011.
3. Крушельницька О.В. Методологія і організація наукових досліджень : наук. пос. К. : Кондор, 2009.
4. Максименко С.Д. Загальна психологія. К. : Центр навч. л-ри, 2008.
5. М'ясоїд П.А. Загальна психологія. К., 2006.
6. Павелків Р.В. Загальна психологія : Підручник. К. : Кондор, 2012.
7. Психологія / За ред. Г. С. Костюка. К. : Рад. школа, 1968.
8. Психологія / За ред. Ю. Л. Трофімова. К. : Либідь, 2008.
9. Хохліна О.П. Загальна психологія: Хрестоматія : Навчальний посібник. К. : Істина, 2013.
10. Хохліна О.П. Загальна психологія : хрестоматія (у 3 ч.). К. : Нац. акад. внутр. справ, 2014.